

Beszámoló a 2011/2012. tanévről

A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének személyi összetételében az előző évhez képest kisebb változások történtek: dr. Győrffy Erzsébetet és dr. Reszegi Katalint a tanév kezdetén adjunktussá léptették elő, Reszegi Katalin nem sokkal ezt követően gyermekgondozási szabadságra távozott. Ugyanígyen okból volt továbbra is távol dr. Póczos Rita tanársegéd, őt Ditrói Eszter helyettesítette. Mellettük a tanszék oktatói az alábbiak voltak: dr. Nyirkos István professor emeritus, Szikszainé dr. Nagy Irma tudományos tanácsadó, dr. Hoffmann István egyetemi tanár, tanszékvezető, dr. Kis Tamás és dr. Tóth Valéria egyetemi docens, dr. Rácz Anita és dr. Dobi Edit egyetemi adjunktus, valamint Fehér Krisztina tanársegéd. A tanszék könyvtárosa (a Finnugor Tanszékkel közösen) Hoffmann Istvánné, az intézet titkára Kecskemétiné Legoza Eszter, ügyvivő-szakértője pedig Szűcs Imre volt. A szakmódszertani képzésbe továbbra is óraadóként kapcsolódott be a gyakorlóiskola tanára, Sápiné Bényei Rita és Mászlainé dr. Nagy Judit a Svetits Katolikus Gimnázium tanára.

A doktori képzés a korábban kialakult keretben folyt: a magyar nyelv tudományi alprogram a Kertész András professzor vezette Nyelvtudományok Doktori Iskola részeként működött. A doktori program hallgatói a 2011/2012. tanévben az alábbiak voltak: III. évfolyam: Oszlánszki Éva és Tóth Teodóra, II. évfolyam: Béres Júlia, Mozga Evelin és Nagy Zoltán, I. évfolyam: Kazamér Éva és Verécze Viktória. Mindnyájan bekapcsolódtak a tanszék oktatómunkájába is. A doktori alprogram szokásos éves témabemutató konferenciáját 2011. október 20-án Síkfőkúton rendezte meg, amelyen három hallgatónk tartott előadást. A tanév során az alprogramban Fehér Krisztina szerzett doktori fokozatot Útban egy más nyelvész felé. Elméleti-módszertani problémák a 20. századi magyar nyelv tudományban című értekezésével.

A TÁMOP által támogatott kutatóegyetemi pályázati program Nyelvtudomány és bioetika című alprojektjének keretében 2010 júliusától a Magyar Nyelvtudományi Tanszéken három kutatócsoport működött. Ezek az itt tárgyalt tanév során az alábbi eredményeket érték el.

A Szikszainé Nagy Irma által A szöveg- és stílusvizsgálat sajátos irányai címmel indított kutatási program három kutatási irányt foglalt magában: a régi magyar irodalmi szövegfeldolgozás, a szövegstiliztika és a poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogramot. Mindhárom területen újabb kutatások alapjául szolgáló, elismerésre méltó eredmények születtek. Jakab László szer-

kesztésében megjelent a Csokonai szókincstár 2. kötete (Debreceni Egyetemi Kiadó, 2011. 1024 lap), amely Csokonai szépprózai műveinek és tanulmányainak a szókincset tartalmazza. A szövegstilisztikai irány keretében Szikszainé Nagy Irma a program második évében újabb konferenciát szervezett, amelynek anyaga önálló kiadványban jelent meg *A stilisztikai-retorikai alakzatok szöveg- és stílusstruktúráját meghatározó szerepe* (Debreceni Egyetemi Kiadó, 2012. 207 lap) címmel. A poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram ugyancsak konferencia keretében foglalkozott a szövegösszefüggés megközelítési módjával. A Dobi Edit által rendezett konferencián elhangzott előadások írott változatai az *Officina Textologica* 17. kötetében jelentek meg *A szövegösszefüggés elméleti és gyakorlati megközelítési módjai. Elemzések — Diszkusszió* (Debreceni Egyetemi Kiadó, 2012. 181 lap) cím alatt.

Tóth Valéria onomasztikai munkacsoportja a kutatási program keretében a Magyar Digitális Helynévtár (MDH) on-line adatbázisának mai magyar helynévi modulját alakította ki. Az adatbank honlapja (<http://mdh.unideb.hu>) három nyelven (magyarul, angolul és németül) 2011-ben kezdte meg a működését. Az újkori helynévtár két év munkájának az eredményeképpen közel 90 ezer kereshető, megjeleníthető helynévadatot tartalmaz. Adatbázisba rendezett formában emellett további 300 ezer helynévadat vált elérhetővé a Magyar Névtár honlapján. Az adatbázis-építéshez kapcsolódóan megindult a helynévgyűjtő munka Hajdú-Bihar megye területén, a Hajdúhát régiójában is. Hoffmann István magyar nyelvtörténeti kutatócsoportja a Magyar Digitális Helynévtár történeti moduljának kialakítását végezte el. Ennek keretében a korai ómagyar kori szórványemlékek anyagából 16 ezer adatot dolgozott fel, s tett elérhetővé az adatbázis rendszerében. A kutatási pályázat második évében a két kutatócsoportban négy tudományos segédmunkatárs dolgozott: Bába Barbara, Kovács Éva, Pásztor Éva és Szőke Melinda.

Tóth Valéria helynévi adatbázis-építő programja az idevágó elméleti problémák tudományos feldolgozását előmozdítandó Névtárszertani feldolgozások a Kárpát-medence mai helynévkincsének témaköréből címmel az OTKA támogatásában is részesült.

A kutatási programokhoz kapcsolódóan több önálló munka is napvilágot látott. A dél-dunántúli német helynévanyag elemzését Josef Schwing végezte el *Die deutschen mundartlichen Ortsnamen Südtransdanubiens (Ungarn)* című munkájában (*A Magyar Névtár Kiadványai* 22. Debreceni Egyetemi Kiadó, 2011. 213 lap). Egy korábban indult sorozat harmadik darabját adta közre Hoffmann István, Rácz Anita és Tóth Valéria: *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 3. Heves–Küküllő vármegye.* (*A Magyar Névtár Kiadványai* 25. Debreceni Egyetemi Kiadó, 2012. 115 lap + 23 térkép). Megjelent emellett a *Helynévtörténeti Tanulmányok* 6. és 7. kötete is. Ez utóbbi a folyóirat rendkívüli számaként a VII. Hungarológiai Kongresszus keretében Kolozsváron

megtartott, Tóth Valéria által szervezett névtani szimpózium előadásait tartalmazza.

A pályázati program támogatásának köszönhetően valósulhatott meg több, a tanszékhez kapcsolódó rendezvény is. Tóth Valéria és Hoffmann István kutatócsoportja 2011 nyarán három hetes adatbázisépítő-tábort szervezett, amelynek keretében több mint 30 hallgató végzett adatfeltáró munkát a program oktatóinak és kutatóinak irányításával. Ezek az immáron évtizedes hagyományra visszatekintő nyári hallgatói táborok nemcsak az oktatás, hanem a tudományos utánpótlás nevelése szempontjából is igen hasznosnak bizonyulnak.

A hagyományos doktori témabemutatókhoz kapcsolódóan 2011. október 21–22-én Síkfőkúton a Magyar Digitális Helynévtár munkálataival összefüggő műhelytalálkozót tartottunk, amelyen veszprémi, piliscsabai és az ELTÉ-ről budapesti kollégák is részt vettek. Az elhangzott előadások és a hozzájuk kapcsolódó gyakorlati munka célja a munkaközösség kibővítése mellett főképpen a feldolgozási módszerek finomítása, pontosítása volt.

A Magyar Nyelv- és Névtörténeti Műhely a Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtani Tagozatával közösen 2012. május 30. és június 2. között rendezte meg Síkfőkúton a 7. Helynévtörténeti Szemináriumot, amelyen 25 előadás hangzott el. A rendezvény negyedik napján sor került a Magyar Digitális Helynévtár műhelymegbeszélésére is.

A tanszék oktatói a fentiek mellett számos tanulmányt tettek közzé, és tartottak tudományos előadásokat különböző rendezvényeken. Ezek közül az alábbiakban a nemzetközi eseményeket emeljük ki. A 2011. szeptember 5. és 9. között Barcelonában megtartott 24. nemzetközi névtudományi konferencián hatan vettek részt angol nyelvű előadással (Bába Barbara, Ditrói Eszter, Györffy Erzsébet, Kovács Éva, Pásztor Éva és Tóth Valéria), 2012 júliusában Bernben a Trends in Toponymy V. konferencián pedig négyen képviselték tanszékünket (Ditrói Eszter, Györffy Erzsébet, Kovács Éva és Tóth Valéria).

A Magyar Nyelvtudományi Társaság debreceni csoportja a tanév során a hagyományoknak megfelelően gazdag programot bonyolított le. Az őszi félévben Burghardt Beatrix, Oszlánszki Éva, Szőke Melinda, valamint P. Lakatos Ilona, T. Károlyi Margit és Iglai Edit (közösen) tartott előadást, továbbá társasági ülés keretében köszöntöttük 80. születésnapján Bodáné Porkoláb Judit tanárnőt. A tavaszi félévben pedig Furkó Péter, Mínya Károly, Oszlánszki Éva, M. Nagy Ilona–Boda István–Varga Teréz, Bába Barbara és Boda István Károly–Porkoláb Judit szerepelt előadással a társaság ülésén.

A magyar nyelv hivatalossá tételének napjára, 1844. november 13-ára emlékezve az Országgyűlés úgy döntött, hogy e napot a magyar nyelv napjává nyilvánítja. A magyar nyelv ünnepén a Magyar Nyelvtudományi Tanszék a Debreceni Egyetemen 2011 novemberében megrendezte a Nevek napját: az egész napos programmal a tulajdonnevek nyelvi szerepének fontosságára, különleges

voltára kívánta felhívni a figyelmet. A tudománynépszerűsítő célú előadások mellett a tanszék a hallgatók számára helyesírási és szépkiejtési versenyt, valamint magyar nyelvészeti vetélkedőt szervezett.

A tanév során több oktatónk részesült elismerésben: Rácz Anita 2011-ben megkapta a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriumának elismerő oklevelét, s emellett újabb két évre elnyerte az ösztöndíjat is. Hoffmann István 2011-ben megkapta Debrecen város Csokonai-díját, 2012-ben pedig az MTA Nyelvtudományi Bizottságának tagjává, illetve a Magyar Nyelvészeti Munkabizottság elnökévé választották. Ez utóbbi testületnek Dobi Edit és Tóth Valéria is a tagja lett.

A tanszékről további információk találhatóak a <http://mnytud.arts.unideb.hu> honlapon.

HOFFMANN ISTVÁN